

WIRTHNÉ DIERA BERNADETT ERDŐS KRISTÓF SZULY RITA TABAJDI GÁBOR

Egyházi kisközösségek a hosszú hatvanas években

Nemzeti Emlékezet Bizottsága
Budapest, 2025

Lektorálta Horváth Zsolt, Kiss Réka, Soós Viktor Attila

Emődi László életrajzát társszerzőként Illés Veronika,
Kutas Kálmánét Mirák Katalin írta

© NEB Hivatala, 2025

© Szerzők

Felelős kiadó: NEB Hivatalának főigazgatója

Olvasószerkesztő: Czókos Gergely, Kulcsár Ádám, Simon István

Könyvterv: Varga Júlia

Infografikák és térképek: Radványi Dorottya, Varga Júlia

A borítót a pasaréti református fiatalok 1959. április 4-i
kirándulását megörökítő fotó (Viczián István archívuma) alapján
tervezte: Varga Júlia

Készült a Gyomai Kner Nyomda Zrt.-ben 2025-ben

Felelős vezető: Balla László vezérigazgató

ISBN 978-615-5656-60-6

Tartalom

Pártállami direktívák (TABAJDI GÁBOR)..... 10

Lénárd Ödön (SZULY RITA).....24

A „Fekete Hollók”-ügy (WIRTHNÉ DIERA BERNADETT).....34

Körmendy Szilveszter és Körmendy Szilveszterné Habosi Emerika
(WIRTHNÉ DIERA BERNADETT)48

Hatósági intézkedések (ERDŐS KRISTÓF).....58

Emődi László (ILLÉS VERONIKA – WIRTHNÉ DIERA BERNADETT) 70

Egyházügyi intézkedések (ERDŐS KRISTÓF)78

Szegedy Erzsébet (ERDŐS KRISTÓF)90

Titkosszolgálati tevékenység (TABAJDI GÁBOR)98

Vadas Éva (WIRTHNÉ DIERA BERNADETT)112

Mindennapi hátrányok (ERDŐS KRISTÓF)120

Viczián István (ERDŐS KRISTÓF)130

Vadas Éva Szalézia nővér,
a Bokor közösség tagja
a kétezres években

Vadas Éva

„Úgy éreztem, hogy az Isten ügyéért tudatosan vállalt és elviselt évekért számomra méltatlan lenne anyagi kárpótlást kérni” – mondta egy interjúban Vadas Éva Szalézia, pedig neki is járt volna kárpótlás. A Rákosi- és Kádár-rendszer börtönében is raboskodó szerzetesnő ugyanis minden időben hűségesen kitartott a szerzetesi fogadalmai (szegénység, tisztaság, engedelmesség) mellett. Megadatott számára, hogy amikor az államhatalom miatt nem élhetett szerzetesi közösségben, a Bokor közösségben mégis hasonló elkötelezettséggel szolgálhatott.

Vadas Éva értelmiségi szülők egyetlen gyermekeként született Budapesten, 1911. szeptember 30-án. Kiválóan zongorázott, szülei indítására zenei pályára készült. 1932-ben, a zeneakadémiai felvételi előtti napon lépett be a Farkas Edith által alapított Szociális Missziótársulatba, ahol a Szalézia nevet vette fel, így zenei pályafutása abba maradt. 1935-ben tette le első fogadalmát, majd 1941-ben örökfogadalmát. A szerzetesrendek működési engedélyének 1950-es megvonásáig kórházban és fogházban látogatta a rászorulókat, családokat segített, előadásokat tartott, és adminisztrációs feladatokat látott el.

Az egyházi iskolák államosítása után egy évvel, 1949 nyarán fiatal lányoknak tartottak lelkigyakorlatot a Szociális Missziótársulat Krisztina körúti központi házában. A szervezésért a társulat részéről Szalézia nővér felelt. Életében döntő fordulatot hozott, hogy ezen az alkalmon megismerte Bulányi György piarista atyát.

A lelkigyakorlat annak az ifjúsági közösségeket létrehozó katolikus mozgalomnak a tevékenységébe illeszkedett, amelyet Bulányi György, Török Jenő, Juhász Miklós piarista szerzetesek 1946 óta szerveztek. A titokban működő, az állam által nem engedélyezett mozgalom az egész országra kiterjedően próbálta biztosítani a fiatalok vallásos nevelését és öntudatos kereszténnyé válását. Mintának a francia és belga fiatalok között működő JOC-mozgalmat (Jeunesse Ouvrière Chrétienne) tekintették.

Az 1949–1952 közötti éveket Vadas Éva számára az ifjúságért végzett munka határozta meg: közösségeket hozott létre, a csoportmunkához szükséges módszertani anyagokat állított össze, segítőtársakat keresett más szerzetesrendek tagjai közül. A piaristák által indított mozgalomban a lányok részvétele miatt szükség volt női vezetőkre is, így Vadas Éva a fiatalok nevelésében tapasztalattal rendelkező társaival, Magó Juliannával, Görög Lenkével és Jolsvai Hedviggel együtt segítette Bulányi Györgyöt és rendtársait.

A szerzetesrendek szétszórátása után Vadas Éva gyári munkás lett. Délelőtt és éjszaka dolgozott, hogy délután legyen ideje segíteni a rábízottakat, így folyamatosan részt tudott venni az ifjúsági közösségek életében. Szerzetesi hivatásából fakadó ismeretségei révén titkos és biztonságos helyszíneket keresett előadások és lelkigyakorlatok

*A Szociális
Missziótársulat
budapesti,
Krisztina körúti
központi háza a
húszas években*

számára. Az Apor Vilmos téri felső-krisztinavárosi templomban, az angolkisasszonyok Váci utcai templomában vagy a Semmelweis utcai örmény kápolnában találkoztak a résztvevők. A kisközösségek mindennapi életét segítették azok a szamizdatok, amelyeket Vadas Éva és Haranginé Boros Vilma fordítottak, gépeltek és sokszorosítottak. Ezek a kiadványok egyrészt a Nyugaton az azt megelőző években jelent teológiai irodalom fordításait tartalmazták, másrészt a piarista atyák által készített kateketikai összefoglalók voltak, amelyek nélkülözhetetlennek bizonyultak a csoportmunkában részt vevők számára, hiszen általuk jutottak lelki-szellemi táplálékhoz. Vadas Évát többször figyelmeztették a titkos munkája miatti lehetséges retorziókra, de ez nem gátolta abban, hogy a fiatalok nevelésére összpontosítson. A titkos ifjúsági munkában vezető szerepet betöltött papokat és szerzeteseket folyamatosan megfigyelték, hálózati személyek jelentettek egy-egy csoport életéről, vagy ismertették a vezetők között fennálló kapcsolati hálókat. A lebukás veszélye a fejük felett lebegett.

Az ötvenes évek elején a Bulányi-mozgalom néhány tagja kapcsolatba került a munkásfiatalok pasztorálását Rákospalotán végző Sándor István szalézi szerzetestestvérrel. Ismeretségük akkor vált a mozgalom számára végzetessé, amikor a szerzetest letartóztatta az államvédelem. Az intenzív titkosszolgálati munka és a kegyetlen kihallgatások eredményeképpen hozták kapcsolatba Sándor Istvánt Bulányiékkel, akiket 1952. augusztus 28-án tartóztattak le. Vadas Éva is köztük volt. A pert első fokon 1952. december 10-én tárgyalták a Budapesti Megyei Bíróságon. Az ítélet szerint a következő büntetést rótták a vádlottakra: Bulányi Györgyöt életfogytiglan, Juhász Miklóst tizennégy év, Lakos Endrét tíz év, Ikvey Lászlót tíz év, Vadas Évát tíz év, Jolsvai Hedviget nyolc év, 'Sigmond Ernőt tíz év, Sőtér Tibort hét év, Braun Istvánt hét év börtönbüntetésre ítélték. Bulányi egyik legközvetlenebb munkatársát, Török Jenőt külön perben állították bíróság elé. Az ítélet kihirdetése után megkérdezték a vádlottakat, hogy fellebbeznek-e? Vadas Évát kivéve, mindenki élt a lehetőséggel. Ő így válaszolt: „Én elszenvedem, amit rám mértek.”

Bulányi György és társai letartóztatásával az államhatalom az országos szinten működő kisközösségi mozgalom megbénítását kívánta

elérni. Az 1952-es per korszakhatárt jelentett: addig jellemzően az egyházi vezetés állt célkeresztben, míg utána egyre inkább az egyházi hierarchia alsóbb szintjei és a világi hívek ellen irányultak a koncepciós perek.

Vadas Éva 1952 és 1963 között háromszor került börtönbe. A forradalom hatására 1956 novemberében ideiglenesen szabadult, a börtönben kapott ízületi problémák és idegzsába következményeként kórházban kezelték. Onnan kikerülve egy darabig illegalitásban élt. Mivel a forradalom megtorlásával összefüggésben Bulányi Györgyöt és több egyházi személyt visszavitték, hogy folytassák a megszakított börtönbüntetésüket, Vadas Éva önként feladta magát. Újabb büntetésének nagy részét Kalocsán töltötte, ahonnan 1960 decemberében amnesztiával szabadult. 1961-ben a „Fekete Hollók” fedőnevű ügy keretében őt is letartóztatták, és a következő év februárjában „visszaeső bűnös-ként” egy év börtönbüntetést kapott izgatás címen. Kemény Bertalannal egy perben ítélték el, ugyanis az általa összeállított *Mustármag* című folyóiratot Vadas Éva gépelte le. Ekkor fél évet töltött börtönben, 1963 tavaszán amnesztiával szabadult. Ez az időszak is megviselte, mindhárom szabadulása után kórházba kellett mennie.

Ezt követően egy háromgyermekes, szívbeteg ismerősénél dolgozott takarítóként, majd oda is költözött, és náluk élt albérletben közel két évtizeden át. A takarítás mellett gépeléssel kereste kenyerét. Egyrészt Bulányi Györgynek gépelt rendszeresen – így elsőként hallhatta a piarista atya nagyhatású teológiai összefoglalását, a KIO-t (Keressétek Isten Országát!) –, másrészt Demény Pál közbenjárására, aki a börtönben együtt raboskodott Bulányival, mindketten az Országos Fordító Irodának dolgoztak, ahol az atya fordított, Vadas Éva pedig gépelt. Később nagyon szerény, de állandó egzisztenciát teremtett magának azzal, hogy egyházi adószedő lett. Munkájával elsősorban nem az volt a célja, hogy minél több adományt gyűjtsön, hanem az, hogy új embereket ismerjen meg, és új kapcsolatokat alakítson ki. Vadas Éva a hatvanas-hetvenes években Bulányi kezdeményezésére (újra)formálódó közösség elkötelezett tagjává vált. Mindennél fontosabbnak tekintette a Bokor közösség megismertetését és megerősítését azok körében, akik nyitottak voltak a közösségi életre abban a korban, amikor az még

Vadas Éva és Bulányi György a piarista szerzetes gyémántmiséjének napján, 2003. február 1.

reális veszélyeket rejtett magában. Több kisközösséget szervezett és vezetett élete folyamán, gondja volt a magányosokra, a betegekre és a rászorulókra. Rendszeresen látogatta borkorbeli testvéreit azután is, hogy egyházközségi munkatársként nyugdíjba vonult.

Vadas Éva életében újabb fordulópontot hozott, hogy a rendszer-váltás után újraindultak a szerzetesrendek, így a Szociális Missziótársulat is újra megkezdte működését. Közel nyolcvanévesen visszatért a nővérek közé, és 1997-től a Krisztina körúton folytatta szolgálatát: az anyaházban működő Farkas Edith Szeretetotthon lakóit látogatta, segítette, és részt vett a nővérközösség életében. Vadas Éva Szalézia

nővér 2003. november 13-án, kilencvenkét évesen hunyt el Budapesten. Egész életében jellemző volt rá, hogy teljesen Istenre hagyatkozott, hosszú élete során minden helyzetet így élt meg, és ezt hagyta az utókorra is: „Az élet titka: imádság, munka, szolgálat. Az emberektől semmit sem várni, csak adni! Istentől csupán erőt kérni a körülmények neki tetsző elviseléséhez, és naponta mindent őszinte szívvel kezébe helyezni. Tapasztalatom szerint ez szinte csodákat eredményez.”

Vadas Éva idős korában